

ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ

ΕΠΑ.Λ.

2019

Α. ΜΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Εισαγωγικό Σημείωμα

Ο Α. Καμύ το 1957 κερδίζει το βραβείο Νόμπελ Λογοτεχνίας. Στην ομιλία του στην Ακαδημία της Σουηδίας αναφέρεται στην Τέχνη και στον κοινωνικό ρόλο του καλλιτέχνη.

[...] Προσωπικά, μου είναι αδύνατον να ζήσω χωρίς την τέχνη μου. Αλλά ουδέποτε την έβαλα πάνω απ' όλα. **Αντιθέτως**, μου είναι απαραίτητη γιατί συνυπάρχει με τον καθένα και μου επιτρέπει να ζω, έτσι όπως είμαι, στο ίδιο επίπεδο με όλους. Η τέχνη δεν είναι για μένα μια απόλαυση μοναχική. Είναι ένα μέσο για να αγγίζω τον μεγαλύτερο δυνατό αριθμό ανθρώπων, προσφέροντάς τους μια προνομιακή εικόνα για τους κοινούς πόνους και τις χαρές. Εξαναγκάζει, **λοιπόν**, τον καλλιτέχνη να μην απομονωθεί και του επιβάλλει την πιο ταπεινή και οικουμενική αλήθεια. Και αυτός που συχνά επιλέγει τη μοίρα του καλλιτέχνη επειδή αισθάνεται διαφορετικός, πολύ γρήγορα αντιλαμβάνεται ότι δεν θα τονώσει την τέχνη και τη διαφορετικότητά του παρά μόνον αποδεχόμενος την ομοιότητά του με όλο τον κόσμο.

Ο καλλιτέχνης διαπλάθεται μέσα σ' ένα αδιάκοπο πηγαινέλα από το εγώ του στους άλλους, στο μεταίχμιο¹ μεταξύ της αναγκής γι' αυτόν ομορφιάς και της κοινότητας από την οποία αδυνατεί να αποσπαστεί. **Γι' αυτό τον λόγο** οι αληθινοί καλλιτέχνες δεν περιφρονούν τίποτε και υποχρεώνουν εαυτούς να κατανοούν αντί να κρίνουν. Κι αν πρέπει να πάρουν το μέρος κάποιου σε αυτόν τον κόσμο, δεν μπορούν παρά να ταχθούν υπέρ μιας κοινωνίας όπου, σύμφωνα με την ιστορική ρήση του Νίτσε², δεν θα κυριαρχεί πλέον ο κριτής αλλά ο δημιουργός, είτε είναι εργάτης είτε διανοούμενος.

[...] Ο καλλιτέχνης μπορεί να ξαναβρεί το αίσθημα μιας ζωντανής κοινωνίας που θα τον δικαιώσει με μόνη προϋπόθεση να αποδεχτεί, όσο του είναι δυνατόν, τη διπλή υποχρέωση που προσδίδει αξία στο έργο του: να ταχθεί στην υπηρεσία της αλήθειας και της ελευθερίας. **Εφόσον**, προορισμός του είναι να συνενώσει τον μεγαλύτερο δυνατόν αριθμό ανθρώπων, αδυνατεί να συμβιβαστεί με το ψεύδος και τη δουλεία που, όπου βασιλεύουν, πολλαπλασιάζουν τη μοναξιά. Όποιες κι αν είναι οι προσωπικές μας αναπηρίες, το μεγαλείο της δουλειάς μας θα ριζώσει μόνο αν αναλάβουμε μια δέσμευση διττή³, που δύσκολα τηρείται: την άρνηση του ψεύδους για ό,τι γνωρίζουμε και την αντίσταση στην καταπίεση.

(Αλμπέρ Καμύ, «Ο Καλλιτέχνης και η Εποχή του. Ομιλίες στη Σουηδία», εκδ. Καστανιώτης, Αθήνα, 2011, απόσπασμα, σελ. 26-28, διασκευή)

¹ μεταίχμιο: το διαχωριστικό σημείο ανάμεσα σε δύο αντίθετες καταστάσεις

² Νίτσε: Γερμανός φιλόσοφος

³ διττή: διπλή

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1^η δραστηριότητα

- A1.** «Προσωπικά ... είτε διανοούμενος»: Παρουσιάστε περιληπτικά στην τάξη σας το περιεχόμενο του συγκεκριμένου αποσπάσματος του κειμένου. (60-80 λέξεις)

Μονάδες 15

2^η δραστηριότητα

- A2.** **αντιθέτως, λοιπόν, γι' αυτό τον λόγο, εφόσον:** Ποιος είναι ο ρόλος της κάθε διαρθρωτικής λέξης/φράσης στη συνοχή του κειμένου;

Μονάδες 4

- A3.** Να δώσετε έναν τίτλο στο κείμενο.

Μονάδες 3

- A4. α)** ουδέποτε, επιτρέπει, αδυνατεί, δέσμευση: Να γράψετε ένα αντώνυμο για κάθε μία από τις παραπάνω λέξεις. (μον. 4)

- β)** περιφρονούν, υποχρέωση: Για κάθε μία από τις παραπάνω λέξεις του κειμένου να δημιουργήσετε μία πρόταση που θα φανερώνει τη σημασία τους. (μον. 4)

Μονάδες 8

3^η δραστηριότητα

- A5.** Σε μία σύντομη ομιλία σας στη Βουλή των Εφήβων να προτείνετε τρόπους με τους οποίους το σύγχρονο σχολείο θα αναλάβει καθοριστικό ρόλο στην πρόοδο της τέχνης και του πολιτισμού. (200-250 λέξεις)

Μονάδες 20

Β. ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Εισαγωγικό Σημείωμα

Η Alda Merini είναι Ιταλίδα ποιήτρια και το 1996 προτάθηκε από τη Γαλλική Ακαδημία για το βραβείο Νόμπελ στη Λογοτεχνία.

[Ένα ποίημα δυο ερμηνείες]

Δεν έχω ανάγκη από χρήματα.
Έχω ανάγκη από αισθήματα,
από λέξεις, από λέξεις σοφά διαλεγμένες,
από λουλούδια που τα λένε σκέψεις,
από ρόδα που τα λένε παρουσίες,
από όνειρα που κατοικούν τα δέντρα,
από τραγούδια που κάνουν τ' αγάλματα να χορεύουν,
από άστρα που ψιθυρίζουν στ' αυτί των εραστών.
Έχω ανάγκη από ποίηση,
εκείνη τη μαγεία που καίει το βάρος των λέξεων,
που ξυπνά τις συγκινήσεις και φέρνει καινούργια χρώματα.

Alda Merini, Μετάφραση: Ευαγγελία Πολύμου,
<https://bibliothèque.gr/article/67424>.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1^η δραστηριότητα

- B1.** Σε μία παράγραφο 50 – 60 λέξεων να καταγράψετε ποιες είναι οι προσδοκίες της ποιήτριας. Τεκμηριώστε την απάντησή σας με στοιχεία του ποιήματος.

Μονάδες 15

2^η δραστηριότητα

- B2.** α) Να εντοπίσετε και να καταγράψετε τρεις προσωποποιήσεις που υπάρχουν στο ποίημα. (μον. 6) Τι πετυχαίνει με τη χρήση τους η ποιήτρια; (μον. 1)
- β) Η φράση «έχω ανάγκη» επαναλαμβάνεται στο ποίημα. Να ερμηνεύσετε τη λειτουργία της επανάληψης ως προς το νόημα του κειμένου. (μον. 8)

Μονάδες 15

3^η δραστηριότητα

- B3.** Η ποιήτρια δηλώνει ότι έχει ανάγκη την ποίηση. Εσείς, στη ζωή σας, κατά πόσο έχετε ανάγκη από κάποια μορφή τέχνης (μουσική, ζωγραφική, θέατρο, λογοτεχνία κ.λπ.);

Σε ένα κείμενο 100 - 150 λέξεων να αναπτύξετε την άποψή σας.

Μονάδες 20

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

Οι απαντήσεις είναι ενδεικτικές

Α. ΜΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

1^η δραστηριότητα

A1. Φίλες και φίλοι, ο Α. Καμύ στην ομιλία του αναφέρεται στην Τέχνη και στον κοινωνικό ρόλο του καλλιτέχνη. Αρχικά, επισημαίνεται μέσα από την προσωπική του εμπειρία η αξία της τέχνης, η οποία δίνει στον καλλιτέχνη τη δυνατότητα να αφουγκράζεται το κοινωνικό σύνολο και απαιτεί την ουσιαστική επικοινωνία με τον κόσμο. Στη συνέχεια, τονίζεται ο ρόλος που διαδραματίζει αυτή η επικοινωνία στη διαμόρφωση του καλλιτέχνη, ο οποίος κρίνεται αναγκαίο να αντιλαμβάνεται τις ανάγκες του συνόλου και να τάσσεται με το μέρος των δημιουργών.

2^η δραστηριότητα

A2.

αντιθέτως: η διαρθρωτική λέξη φέρνει σε αντίθεση τη φράση «ουδέποτε την έβαλα πάνω απ' όλα» με τη φράση «μου είναι απαραίτητη γιατί συνυπάρχει...»

λοιπόν: η διαρθρωτική λέξη λειτουργεί ως συμπέρασμα που απορρέει από τις προηγούμενες απόψεις του συγγραφέα.

γι' αυτόν τον λόγο: η διαρθρωτική φράση αιτιολογεί την προηγούμενη άποψη «Ο καλλιτέχνης... να αποσπαστεί».

εφόσον: η διαρθρωτική λέξη δηλώνει προϋπόθεση για να μη συμβιβαστεί με το ψεύδος.

A3. (Ενδεικτικά) Η αξία της Τέχνης

Τέχνη και δημιουργός

Ο καλλιτέχνης και ο κοινωνικός του ρόλος

A4.

α) ουδέποτε ≠ πάντοτε

επιτρέπει ≠ απαγορεύει

αδυνατεί ≠ δύναται

δέσμευση ≠ απελευθέρωση

β) Πολλές φορές οι μαθητές περιφρονούν τα δευτερεύοντα μαθήματα, έτσι, όμως, υποβαθμίζουν τις γενικές τους γνώσεις.

Θεωρείται υποχρέωση των πολιτών να συμμετέχουν στα κοινά, προάγοντας το δημοκρατικό πολίτευμα.

3^η δραστηριότητα

Επικοινωνιακό πλαίσιο: ομιλία στη Βουλή των Εφήβων

Υφος: σοβαρό.

Ρηματικά πρόσωπα: α' ενικό - πληθυντικό, β' πληθυντικό, γ' ενικό - πληθυντικό.

Τρόπος πειθούς: επίκληση στη Λογική

Προσφώνηση: Αξιότιμε κύριε Πρόεδρε της Βουλής των Εφήβων, κυρίες και κύριοι συνάδελφοι,

Πρόλογος: Χρέος του σχολείου είναι η διαμόρφωση ανθρώπων πολύπλευρα καλλιεργημένων γνωστικά, ψυχικά, ηθικά για την αντιμετώπιση των σύγχρονων προκλήσεων και απαιτήσεων. Παρ' όλα αυτά ο χρησιμοθηρικός χαρακτήρας της Εκπαίδευσης εξοστρακίζει την Τέχνη από το σχολείο, και καθίσταται αναγκαία η επανασύνδεση των μαθητών με αυτή.

Κύριο μέρος

Απαιτείται η ανάπτυξη της φαντασίας, της ελεύθερης έκφρασης, της δημιουργικότητας, της πρωτοβουλίας, η ανάδειξη των ιδιαίτερων κλίσεων και ικανοτήτων των μαθητών, ως ατόμων μοναδικών και ανεπανάληπτων. Όλα αυτά μπορούν να υλοποιηθούν με:

- την εξασφάλιση υποδομών (χώροι – μέσα) για εικαστικές τέχνες (ζωγραφική, γλυπτική, χειροτεχνία κ.ά.) και, ταυτόχρονα, διοργάνωση διαγωνισμών και εκθέσεων.
- την αναβάθμιση της μουσικής αγωγής με τη διοργάνωση μουσικοχορευτικών εκδηλώσεων και αγώνων. Ακρόαση μουσικών εκδηλώσεων σε κατάλληλα διαμορφωμένους χώρους. Συμμετοχή μαθητικών συγκροτημάτων.
- τη δημιουργία θεατρικής ομάδας, με τη βοήθεια των εκπαιδευτικών ή ομάδας κουκλοθέατρου για τα παιδιά του Δημοτικού, την παρακολούθηση θεατρικών παραστάσεων,
- την πρόσκληση και φιλοξενία ποιητών και πεζογράφων, Ελλήνων και ξένων – τη διοργάνωση λογοτεχνικών διαγωνισμών εντός του σχολείου ή σε πανελλήνιο επίπεδο
- την προβολή κινηματογραφικών ταινιών (αφιέρωματα σε σκηνοθέτες, ηθοποιούς, ιστορικές περιόδους κ.ά). Αναβίωση του θεσμού «Με την κάμερα στο χέρι», για να δοθεί η δυνατότητα στους μαθητές να γυρίσουν ταινίες μικρού μήκους με τη συμμετοχή όσο γίνεται περισσότερων από αυτούς σε διάφορους ρόλους και με διαφορετικές αρμοδιότητες.
- την επίσκεψη σε μουσεία, αρχαιολογικά, ιστορικά, λαϊκής αλλά και σύγχρονης τέχνης, σε πινακοθήκες και αίθουσες τέχνης στην Ελλάδα και στο εξωτερικό κατά τη διάρκεια των σχολικών εκδρομών ή μέσω της ανταλλαγής μαθητών.

Επίλογος: προτροπή προς τους βουλευτές της Βουλής των Εφήβων να πιάσουν ώστε να επιταχυνθούν οι δράσεις εκείνες που θα προαγάγουν την Τέχνη στον χώρο του σχολείου

Αποφώνηση: Σας ευχαριστώ για την προσοχή σας

B. ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

1^η δραστηριότητα

B1. Η μεγάλη προσδοκία της ποιήτριας, όπως καταγράφεται στο ποίημα, είναι να γεμίσει τη ζωή της με συναισθήματα («αισθήματα»), με όμορφες σκέψεις («σκέψεις»), με όνειρα και ελπίδες («όνειρα»), με τραγούδια, ερωτικά λόγια και ρομαντικές στιγμές («άστρα ...εραστών»). Προσδοκά μέσω της ποίησης και της μαγευτικής δύναμης των λέξεων να νιώσει συναισθηματικά ζωντανή, δημιουργική και ευτυχισμένη («εκείνη τη μαγεία ... χρώματα»).

2^η δραστηριότητα

B2.

α)

«τραγούδια που κάνουν τ' αγάλματα να χορεύουν»
«άστρα που ψιθυρίζουν στ' αυτί των εραστών»
«εκείνη τη μαγεία που καίει το βάρος των λέξεων»

Με αυτές τις προσωποποιήσεις αποδίδονται με ζωντάνια και παραστατικότητα οι ευεργετικές ιδιότητες της ποίησης και η ανάγκη του ποιητικού υποκειμένου να βιώσει τη μαγεία της.

β) Επαναλαμβάνει τη φράση, γιατί θέλει να δώσει έμφαση στη μεγάλη ανάγκη της ποιήτριας να νιώσει συναισθηματική πληρότητα και ψυχική ευφορία μέσω της μαγευτικής δύναμης της τέχνης της.

3^η δραστηριότητα

B3. Η τέχνη διαδραματίζει σημαντικό ρόλο σε όλα τα επίπεδα της ζωής του ανθρώπου, γι' αυτό και κάθε άτομο καλό θα ήταν να ασχολείται με οποιαδήποτε μορφή της. Προσωπικά θεωρώ αναγκαία την ενασχόλησή μου με τις τέχνες, γιατί μου προσφέρουν στιγμές χαλάρωσης και ευεξίας, ξεφεύγω από τη ρουτίνα της καθημερινότητας και τις υποχρεώσεις του σχολείου. Επιπλέον, καλλιεργώ τη φαντασία και τον λόγο μου, διαβάζοντας λογοτεχνικά κείμενα και αποκτώ περισσότερες γνώσεις. Επίσης, συμμετέχοντας σε κάποια θεατρική ομάδα κοινωνικοποιούμαι και μαθαίνω να συνεργάζομαι αρμονικά με διαφορετικά άτομα, αναλαμβάνοντας με υπευθυνότητα ρόλους και θέτοντας κοινούς στόχους. Παράλληλα, μέσω της τέχνης μου δίνεται η ευκαιρία να εκφράσω προσωπικά μου συναισθήματα και σκέψεις, να νιώσω δημιουργικός και ψυχικά ζωντανός. Συνεπώς, η τέχνη συμβάλλει σημαντικά στην ολοκλήρωση της προσωπικότητας του ατόμου και στην ευρύτερη εξέλιξή του.